

כחלום

De

SACRIS

MOLOCH

Jer: XXXII. v. 35.

DISSERTATIO PHILOLOGICA,
quam,

Indultu Ampliff. ORDINIS PHILOS.

In Illustri ad Auram Palladio,

PRÆSIDE

Viro Adm. Reverendo & Celeberrimo

D^N. M. DAVID LUND/

L.L. Orient. hactenus, jam v. confirmato

S. S. Theol. Profess. Ordinario,

*Candidæ eruditorum censuræ modestè
submittit*

ANDREAS MUUR/

Ang. Svec.

In Auditorio Maximo, ad d. 1. Febr.

Anno M. DC. XCVIII.

ABO Æ, Exc. apud JOH. WALLIUM.

1845

24 C R 15

M O L O C H

1845

DISSEMINATION OF THEOLOGICAL

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

Pereximie & Præstantissime Domine
A N D R E A M U U R.
amice in paucis dilecte.

Non diu est quod mihi cum honore &
gaudio dixerit Celeberrimus Dn. Dis-
putationis hujus Præses, Te specimen
Eruditionis daturum, idque per argumen-
tum non minus antiquitatis velo cectum,
quam multiplici doctrinarum genere refer-
tum, ob eamque causam apud omnes Erudi-
tos celebre & ingenio subactò dignum judi-
catum. Cum ab eo momento insignem spem
illam, quam de Te, & primo conspectu conce-
pi, & semper deinde fovi, cum tam præclaro
specimine conféro, eo impensius gaudeo, quò
certius jam constat Te, Domine, illam non
tantum laudabiliter sustinuisse, sed & strenuè
vicisse. Non possum itaque non tantam in-
genii felicitatem tamque prosperos in campo
philosophico progressus cum rara vita integri-
tate conditos condecoratosque, tibi hac occa-
sione, brevissimis licet, ex animo gratulari.
Constanti sic felicique pede ito, & eos cum
tempore capeffe honores quos Tibi in Choro E-
ruditorum haud dudè reservatos habent Mu-
sæ: in gloriam DEI, honorem Patrie, Tuorum
gaudium propriumque decus & emolumentum.
Vale! dabam occupatiss.

affectu quam verbis prolixior
LAUR. ERAUN. h.t. Pro. Recd.

Ad

*Virum - Juvenem virtute & eruditione
præstantissimum,*

DN. A N D R E A M M U U R /

Amicum meum sincere dilectum,

προς Φώνησις :

Aonidum spectate latis studio-
sus in arvis

M U U R / profers genii munera
magna tui.

Perge velut pergis stadium per-
currere cœptum,

Nec fugies laudes posteritatis:
age

Perperuos lauri, Musæ frondentis
honores,

Imponent capiti : quod mea
Musa vovet!

*Festinanter quidem, peramica
tamen mente scripsi*

L. TAMMELIN.

MEMBRUM Παροχυσαντων

§. I.

Ex iis quibus plurimum debet homo, primus est summus ille DEUS, qui ut est æternus omniumque Maximus atque benignissimus, ita plus ipso homine, amari atque honorari & vult & debet. In DEO enim, cum concipimus æternitatem, potentiam atque beneficentiam, non potest non ratio ex his attributis, eorumque operibus, tanquam certissimis indiciis colligere omnem opem à DEO expectandam, & honestati quoque congruum, cum honore & reverentia excipiendum. Non longa requiritur hic disquisitio, quanam de DEO idea hanc in nobis gignat conclusionem. Gignere eam potest interveniente quantulocunque rationis iudicio, & processus ille per causarum ordinem, quo colligimus, DEUM & summum esse Ens, & quoque omnium

rerum auctorem; atque comparatio potentiae divinae cum imbecillitate nostra, unde vicissim innotescit attributum perfectissimi entis, seu optimi Maximi. Cui cognitioni, non potest non annexus esse aliquis cultus internus, seu studium ostendendi sensum de divina magnitudine, quod studium movente interno instinctu, comitatur cultus aliquis divinus. Et qui aliter fieri possit, quam ut natura duce, videamus nos ad illius honorem obligeri, à quo toti, & quà fieri, & quà esse, & quà conservari dependemus. Idem ille DEUS ea nos Perfectione beavit, ea naturæ vi ornavit, per quam judicare possumus, omnium primo nos illi reverentiam, cultum & quævis officia debere, qui omnium bonorum est & auctor & Conservator. Cultum eico non vulgarem illum, vagum & sibi contrarium, sed constantissimum, semper sibi similem, & peculiari ratione ita comparatum, ut homo quantum fieri possit, eum impleat honoris gradum, qui voluntati divinae conformis, qui à vitiis liber quique totus in reverentiam compositus. Innotescit autem illa DEI voluntas, vel per rationem rectam, vel per

revere-

revelationem. Per rationem quidem, in, quantum ea a DEO id habet, ut sciat & DEUM esse, & eum modo quodam perfectissimo colendum. Per revelationem vero, adeo ut ea quæ vel nullo modo, vel valde obscurè per rationem intelliguntur, clarissimè ex verbo DEI deduci possint. Jam vero cum per solum DEI verbum recte duci potuerint omnes, necesse fuit illos aberasse, eo qui caruerunt; nam omnes errores post lapsum Adæ, fluunt vel ex verbi revelati ὑπερήσει sive carentia, vel ex ejusdem ἀμελεία ἢ κατὰφρονήσει sive neglectu & contemptu, vel denique ex σρεβλώσει sive non vero & genuino usus dicente Reitzo a.

§. II.

Σρεβλώσις sive abusus verbi, perperit hæreses & schismata, ἀμελεία sive neglectus rejectionem & indurationem alicujus populi, ὑπερήσις vero sive verbi carentia, vanissimarum opinionum causa est & seminarium; nam cum nostra post lapsum intelligendi facultas, æthiopica quadam inscitiz nigredine laboret, & in

mortalibus nunc adfit nebulosa barbaries habitualiter quasi omnium insidens animis, necesse est, non prælucente divini verbi face, in absurdissima vanissimarum opinionum portenta delabi, maximè circa spiritualia & divina, quæ homo ductum rationis sequens, sub specie quadam sensibili sibi exhibet; idque ideo vel maxime, quod mens ob arctam, quæ sibi cum corpore intercedit unionem, sensibus nimium immersa, adeo jam inde ab ipso ortu & ineunte ætate, rebus corporeis inhærens, nihil nisi corporeum apprehendit, ventremque DEUM faciens, ita abripitur, ut putet quoque DEUM esse corporeum, vel etiam inde quod corpus suum, illud voluptatum organum vehementer amet, & quia DEUM amat, nescit quid majus ei tribuet quam ejusmodi dulce organon, ut qui alias ejusdem delictis frui nequivet.

§ III.

Ex hoc itaque depravato de DEO conceptu conversus est DEUS in Idolum ab homine naturali, qui, tandem cum incertus esset, num iste DEUS, quem sic corporeum conceperat, talis esset qui omnia

omnia posset, & cui salutem tuto committere posset, incidit in aliam incertitudinem tantundem damnosam, dividens individuum Deitatis unitatem, inter, nescio quos socios & compares, ut ita plures essent qui mundi munia obirent, dum ipse non contentus talem concepisse Deum cum illo presenti gaudere vellet, etiam manu & opere expressit qualem mente conceperat. Hinc varia nunquam non simulacra, mundus impius & immundus, ex sathanæ impulsu sibi excogitavit, per quæ, gryphos inextricabiles oraculaque fallacia, malignus spiritus proferre, adeoque stupendis prodigiis, superstitionem in animis hominum stabilire solitus est. Hinc tanta idolorum multitudo, hinc infinitus, ille deorum dearumque numerus: Mercurius, Mars, Jupiter, Apollo, Vulcanus, Hercules, Venus, Æsculapius, Diana, Cæterique dii deæque innumeri.

§. IV.

Atque Quemadmodum non satis putabatur, sic simplicissimo nisu constituisse DEOS, nisi eosdem quoque DEI cohererent dignitate, ita simplicissimo etiam, ab initio vacabant cultui. Is vero fuit

ado-

adoratio, duplex illa quidem Major five supplicatio, & Minor five osculatio manus. Hunc secuta mox sacrificia, quæ, si intentionem offerentium præcipuam discriminare patimur, genera habebimus duo, alterum quo bona impetrare, nocentia avertere, in occultaque penetrare, alterum inde, animum quo gratum declarare consueverant. Sanguinis equidem profusione, oblatis herbis, Paganici cultus, abstinerant primordia. β . at ætate quasi robustiori eo pementiæ processerunt, ut religio tantum non omnis fuerit, etiam cruentis litare sacris, quod per imitationem Abelis uti prius Caini introductum initio censetur. γ . Immolari a deo & oves quidem & vaccas, immolari verres, eqvos, tæuros & c. ac quod suo fine ulcere haud recordatur animus ipsos etiam tandem homines placuit, ad quam foedam & flagitiosam actionem vel scythæ instuporem vertatur, quæ adeo est abominanda, ut etiam dictu turpis sit. Ecquis enim non exhorrescat ad crudelem illam *ἑρτίαν*, quâ homo ad humanitatem natus, in hominem sævit per inhu-

B. Alex. ab Alex. Gen. dier. l. 2. p. 92. γ . seld. de jur. Nat.

humanam quandam & infrunitam pro
diis victimam! Et quod majus, quis non
obstupescat tam tem late serpsisse pestem, ut
etiam in populo DEI reperti sint sine nu-
mero, qui licenter ac nefarie, insontes vi-
ta expoliarent, quales doctis. inter ali-
os, passim salutantur etiam Ammonitæ,
quos quidem nulla, neque σοργή, neque
ætatis teneritas, ut vel vivos comburerent,
parricidium commovere valuit. Ecce non
sine horrore referentem comicum, mater-
no extractum utero maciaturum fuisse
Molobho infantem:

*Vulnere si ventris, non quo natura va-
cabat,
Extrahitur partus calidis ponendus in
aris.*

Quorum stupendam cœcitatem con-
dolenti, visum est, faciente DEO gra-
tiam, Methodo, qua fieri potuit, concin-
na, stilo simplici atque brevitate amabi-
li, in nefanda hæc sacra, paulo altius in-
quirere.

MEMBRUM ονομολογικόν.

Cum ea sit plurimarum vocum na-
tura & ratio, ut res in iis, probe & cum
fructu ad liquidum perducere nequeant, nisi
soli-

solidior, ex præceptionibus veræ grammatices vocabulorum, instituta fuerit interpretatio, orbitæ, longo usu licet, tantumque non ad nauseam, multis tritæ insistere, eo pigebit minus, quò liberè progressuris offendiculi timendum majus, qualicunque vocum sequestrato examine. Nomen adeo sacrorum quod attinet, non existimaverim operæ pretium esse, multis heic disquirere, quam variis alioquin rebus, adsignetur Epitheton illud. Sufficiat mihi præsens indiguisse per sacra Paganos nihil aliud intellexisse, quam quæcunque Deorum honoribus publico quodam suffragio dicata consecrataque erant, sive illa sacrificiorum aut ludorum, sive certaminum aut etiam feriarum nomine veniant. Cultus sacri adminiculum primarium, gentilibus erant sacrificia, maxime cruenta, suis à majoribus accepta, plurimis tamen vitiis obnoxia. Sæpiusculè enim rerum Charissimarum magno cum apparatu fiebat oblatio, animo tamen turpissimis vitiis luxuriante, præterquam quod in materialibus & formalibus, ut sapientum loqvuntur collegia, ab instituto divino, immane quantum! aberrarint.

Docuit uti notum est, populum Hebræum, magnum ceremoniarum & sacrificiorum titum, non ingenium quidem humanum aut naturæ instinctus, tueantur id licet multi Hebræorum Gratio teste J. Sed præceptum ipsius omnipotentissimi datum Ecclesiæ maxime salutare, utpote in symbolum humani generis labis & medendorum inde provenientium malorum. Illud occæcatum ad se translatum in olimine dæmonis, qui summi DEI perpetuo est ἀντίπαρος, mirandis sensim modis adulterarunt, adeoque perverse æmulum Deorum ritibus dum suffulcire conati sunt, eundem penitus his obruerunt.

§. II.

Alterum quod titulum opellæ nostræ dedit, nomen יהוה natales suos ad radicem refert, secundum quosdam, יהוה quod verbum latinis est ambulavit ivit atque incessit, quos tamen ut minus solidos rejicit in œdippo Kirckerus, cum quo facit Clariss. alioquin Leusden s. quibus vero similis videtur nomen hoc esse originis Ægyptiacæ, rationem adferunt

J. de verie. Rel. Christ. t. 5. p. 313.
 e. differ. 42. p. 295.

runt hanc, quod cultus Molochi non à judæis transierit ad Ægyptios, sed è contrario ab Ægypto ad judæos, ideoque cum res nata sit in Ægypto, non etiam mirum si ipsum vocabulum ibidem fuerit natum. Accedit quod adhuc hodie Regem devastationis Coptice soleant adpellare Moloch, Ægyptiorum Typhonem, Malum genium omnia destruentem & dominum tonitruum atque ignis. Hotting 2. sed anteferri & sola amplexum merebitur sententia eorum, quia מלך exiisse monent, & per latinum exponunt Regnavit sive rex fuit; quasi Rex, inquit B. Chemn. (7) sub cujus potestate vivamus, quippe ad quem cæteri Dii tanquam inferiores sunt relati. Hanc autem interpretationem genuinam esse non obscure pater ex Amos cap. 5. com. 29. unde ille locus in actis Apostolorum ita legitur: honorastis sive portastis מלכות-תב-תב-תב tabernaculum Regis vestris, pro quo Theodotion substituit μιλχόμ, quod & Moloch vestri transferri potuerit, seu τῆς σκηνῆς τοῦ Μολοχ, uti vertunt interpretes Græci, & D. Lucas in citato com-

(7.) in *Bibl. orient.* p. 313.

mate

(7.) in *exam. con. erid.*

mate Auctorum, sub persona Stephani
 protomartyris. מלך Melech enim Rex
 sonat plerisque orientalium linguis. Et
 sane מלך alibi, quid aliud vult quam
 Rex illorum? uti hic מלך est Rex
 vester, quemadmodum Theodotion &
 Symmachus, veteres interpretes osten-
 dunt, cum numen illud etiam per
 βασιλῆα & ἄρχοντα reddunt. Sic Jer. 49.
 i. quare possedit מלך Gad. Malchom
 vertunt in Rex eorum, sed 70: Ἀλλὰ π πᾶ-
 ρέλαβε μελχόν Ast librarii error est pro
 μελχομ, uti Hebraicè etiam profertur
 i. Reg. 9. si Chirech per Epsilon efferas,
 Ammonitarum enim idolum vocatur ibi
 מלך Milcom iisdem elementis, sed
 diversis punctis à Malchom Jeremiæ. Ve-
 rum & 70. in dicto loco Regum βασι-
 λῆα αὐτῶν reddunt, uti alii in Jeremia, a-
 pud quem Prophetam, ne quis dubitet,
 an ad Moloch ea verba sint referenda,
 legat & capita præcedentia, quibus Che-
 mos, Machina cœli, Baal ejusdemque fa-
 rinæ alia colentibus, merito exprobran-
 tur, & quæ in laudato capite de Am-
 monitarum sacris subjunguntur. Uni-
 cum hic præterire non possumus, quod

observari meruit, & jam ἐν παρῳδῳ dictum
 velimus, sc. notavimus mentionem ejus
 esse apud Amosum, quod in deserto
 Israelitæ eum coluissent, cum nihilomi-
 nus in Pentateucho haud aliud, præter
 vitulum, numen, ab eis ibi cultum fuisse
 videatur. Putamus ne E. si Israelitæ in
 deserto, verâ DEI religione contemptâ ta-
 bernaculoque, quod DEUS pangi jussisset,
 rejecto, tabernaculum Molochi revera &
 liberaliter portaverint, scripturam in Pen-
 tateucho id fuisse præterituram? Ita quærere
 potest. Reitzius qui hanc controversiam
 movet, hunc locum literaliter non in-
 telligendum statuens, suffragium petit ex
 ejus Capitis commate 25. ubi negat
 DEUS oblata sibi esse in deserto sacri-
 ficia, *Atqui oblata sunt DEO sacrificia,*
inquit E. hæc Commata sensum literalem
non admittant. Sed huic scrupulo ex-
 cutiendo aliam viam ingressus est & qui-
 dem longe tutiorem magnus utique
 Doct. Schmidius(1) hunc locum sic ex-
 ponens: Quia forte nonnulli Israelitarum
 sanctitatem majorum suorum laudibus
 extulerunt, ut se aliqua ratione tue-
 rentur, sibi que parcendum esse existi-

ma-

(1) Com. in Amos 5.

„marent, ideo ab hoc ipso etiam præsi-
 „dio eos Jehova dejecit, omniaque pa-
 „rentum merita summovet, eorumque
 „renovat & exprobat flagitia, quæ qua-
 „draginta annorum spatio perpetra-
 „rint. Quorum illud non fuit mini-
 „mum, quod aut nunquam aut perrarè
 „sacrificia legitimè, ritè animis sinceris
 „& puris obtulerint. Unde & in se-
 „quentibus statim pergit Propheta exag-
 „gerare veterum Israëlitarum impieta-
 „tem hoc sensu: non tantum mihi in
 „deserto non obtulistis sacrificia, sed &
 „prorsus defecistis ad idolorum vestrorum
 „cultum: Circumtulistis solenni pompa
 „idolum Ammonitarum, quod vobis du-
 „cem ac comitem itineris vestri elegi-
 „stis: Coluistis insuper sidera & stellas
 „ac coeli militiam in certis imaginibus,
 „quas vobis fecistis contra mandatum
 „meum vobis sanctum Deuter. iv. 19.
 Verisimile est id factum esse cum popu-
 lus apulit ad terram Moab, Num. 25.
 Conf. Glass, (x)

§. III.

Post Commorationem ad nomen,
 quo

(x) *Phil. sacr. l. 4. Tract. 3. p. 1008.*

quo suis eò rectius evolveretur involu-
eris, paulo diuturniorem, proximum est
ut dispiciamus quale fuerit idolum Mo-
loch, sed si quod res est fatendum, via
se hic offert tot compitis varia, tot vo-
raginibus intercepta, ut ubi pedes figen-
di, qua exitus tentandus haud facile ad-
pareat. Eorum etenim qui diversis & ad-
versis studiis in expositione hujus rei
sudarunt, alios video, qui Molochum ex-
ponunt per solem, alios per saturnum,
alios iterum per Mercurium & sic con-
sequenter. Nos ut à postremo occipia-
mus, non existimamus molochum fuisse
Mercurium, partim quia derivatio caret
fundamento, quam nonnulli à מלך
nuncius arcessunt, quod Mercurius qua-
si deorum nuncius sit; partim quia sa-
cra Molochi erant valde crudelia, & pro-
indd non convenientia Mercurio; partim
etiam quod pauci pro hac stant senten-
tia, qui auctoritate superiorum dejiciuntur.

S. IV.

Secundo nec saturnum admittimus,
si saturnum istum animale credas Nu-
men, puta Regem Italum, aut Jovis
cretici patrem, au Noachum vel ipsum
eti-

etiam Adamum. Sed neque hæc sententia constiterit, si per Saturnum capias Saturni stellam, quam multi eò censent tempori præfectam, quod non nisi longissimo tempore, triginta puta annis circiter, orbem suum absolvat. Duntaxat recipi hanc de Saturno sententiam volumus, si intelligatur de illo orientis sive Phœnicum Saturno, cujus populis Baal & Moloch, nomina tam erant Generalia tamque latè patentia, ut ob laxum suum ambitum, cuilibet falso DEO accommodari possent, quæque pro diversitate locorum, gentium ac populorum, qui eorum cultui erant dediti, diversam seu distinctam nanciscebantur nomenclaturam. Qvensted. Hinc idem saturnus, jupiter idē, idemque Apollo. Nempe ut paulatim ab uno veroque numine recessit genus humanum; ita sensim & quasi gradibus quibusdam, sua ἡ πολυθεότης cepit incrementa. Primum soli veluti vivifico mundi oculo ac harmonici ordinis chorago divinus obtrigit honos, quia nihil eo, sensibus nostris vel est obvium magis vel magis acceptum, deinde accedere videbatur luna, quæ propterea in societatem adscisa, hinc reliquæ cæli militiæ ac mox etiam
toti-

totius Cœli machinæ, idem est commu-
 nicatus, tandem elementis attributus, ac
 toti denique rerum naturæ, quia tota
 divina credebatur. Interea uti una est
 rerum omnium natura, ita etiam cultum
 suum ad unum aliquod numen dirige-
 bant sapientiores. Ita factum, ut ori-
 entis ille Moloch unus, & Apollo esset
 sive sol & Cœlum, sive Jupiter & Satur-
 nus, sive rerum natura. *Precipue ve-*
ro solem (verba sunt vossii (μ) præ-
 eunte Qvenst. (ν) intelligi per Molo-
 chum, multis elucet indiciis, primum
 quia constat orienti solem & lunam
 in præcipuo fuisse honore; Et Baal si-
 ve Bal & Belus Solem fuisse conveniat,
 Moloc autem sive Melech idem signi-
 ficat; Nam quid refert num domi-
 num an regem dicas universi? at Be-
 lus seu Baal Dominus; Melech Rex;
 unde & ex duobus illis conflatur Me-
 lechbelus quasi dominum regem di-
 cas, hæc ille, consentit Abarbenel (ξ)
 sol est quasi Rex inter stellas atque
 omnium maximus: idcirco apud illos
 vocatus fuit Moloch à dominio (quasi
 di-

[μ] in de idolol. l. 2. c. 5. [ν] antiq.
 p. 596. [ξ] ad lev. 20.

„ dicat regem) nec non Baal quod Do-
 „ minum sonat, quia ipse est dominus
 „ existentiarum sive generationum. Ac-
 „ cedit quod in imagine Molochi se-
 „ prem existerint conelavia, pro numero
 „ solis lunæ & quinque planetarum, ex
 „ quibus postremum erat solis, ut excellen-
 „ tissimi numinis & reliquorum modera-
 „ toris, in quo homines immolabantur &
 „ tanquam victimæ summæ, summo offe-
 „ rebantur Deo.

MEMBRUM *Περί γμαθλεγκόν.*

§. I.

Delibatis sic, pro debiliore virium ro-
 bore, & vocum origine & valore, si-
 mul discussis, quæ hujus rei lucem ob-
 fuscarent, jam illuc, quod gaudemus, fer-
 lici sydere penetrauimus, ubi nobis ex
 ea, quam proposuimus, methodo, paucis
 differere liceat, utrum pueri in hac obla-
 tione combusti sint igne, an vero Molo-
 cho tantummodo consecrati & initiati,
 transeuntes per medium ab utroque latere
 dispositum ignem, in signum consecratio-
 nis suæ? Laborat autem hoc quæsitum, si ul-
 lum aliud diversis diversorum opinionibus
 atque sententiarum divortiis, quandoqui-

dem vix sit ut unum omnibus placeat, quæ
 que huic minus allubescunt, ea alterius
 suffragium interdum mereantur maxi-
 mum. Non plane concrematos, aut in vi-
 ctimam caesos esse pueros, sed duabus py-
 ris extractis, per illarum medium tradu-
 ctos solum, & ad eum modum velut ini-
 tiatos esse sacerdotibus Molochi rem pro-
 curantibus, contendunt sex vi Phræseos,
 plerique Hebræorum, quæ in locis 2. Reg.
 21. 6. cap. 23. 10. Jer. 7. 31. & alibi pas-
 sim usurpatur **וְהָעֶבְרִי בָנָא** traducere seu
 transire per ignem. Ita R R R. Salo-
 mon jarchi Moses Mikotzi & Moses
 „ ben Majmon. Quorum postremus sic
 „ inquit, More Nevochim (o) idcirco
 „ servitores ignis, in tempore suos fece-
 „ runt homines scire, quod, qui non
 „ traduceret filium suum vel filiam suam
 „ per ignem, morerentur filii & filiae,
 „ & sine dubio, propter illud quod au-
 „ diebant, quilibet festinabat illud face-
 „ re, quia multum timebant super fi-
 „ lios suos: vel propter facilitatem o-
 „ peris quia non erat nisi traducere eos
 per ignem. Erat autem hæc transductio, ex
 mente Vossii, non crematio liberorum
 sed

sed februatō h. e. Purgatio sive expiatio quædam, quæ per spatium inter duos ingentes ignes intermedium vel à Comaris sive sacerdotibus (ex mente Lorini (π) dicebantur sacerdotes Molochi, ob nigras vestes, fuliginem & exustam nigredinem, ingentem hanc pyram incendere soliti) vel ad eorum præscriptum à parentibus ipsis, aut ducebantur aut gestabantur infantes. Sed hanc sententiam præter alia redarguit, è contrario, phrasis altera quæ *mastrati* seu *jugulari* dicuntur traducti illorum per ignem liberi, Ezech. 16. 21. cap. 23. 39. &c.

§. I I.

Nos igitur quod attinet, non traducta modo per ignem Charissima pignora, sed etiam tota plerumq; concremata in Idoli sacrificium, tanto facilius inducimur ut credamus, quanto & crebrius Christianorum plerique, & sacræ literæ utriusque mentionem faciant. Non equidem inficiamur, ubi solum traductionis meminit scriptura, signari non concremationem, sed tantummodo deductionem duos inter ignes. Interea tamen contendimus,

C 2

præ-

[π] Com. in Lev. p. 554.

præter hanc februationem, quæ in familiis omnibus, rebus etiam prosperè fluentibus, obtinuit, fuisse etiam vivicomburium carissimorum pignorum, & quidem ex flore populi, quo in magnis & publicis calamitatibus, expiari DEUM posse, arbitrabantur. Hanc Phœnicum fuisse sententiam, à quibus sacrilega hæc sacra provenisse infra dicitur, ex Porphyrio docemur, & sanctissimi labii æterna profunditate confirmamur per Prophetam (*q*) dicentem: Et sacrificarunt (*וַחֲבָטוּ* & mactarunt) filios suos & filias suas dæmonis, atque ut eo majori inlustraretur testimonio, extrema hæc excacatorum perversitas, visum erat Prophetæ, adhuc expressiori quadam determinatione, adjungere particulam *וְשָׂמוּ* & fuderunt sanguinem innocuum. Imo non innocuum solum, sed etiam propinqua cognatione sibi conjunctorum, & proximè se attingentium sanguinem, sanguinem nempe filiorum suorum & filiarum suarum, quas sacrificarunt sculptilibus Chanaan. Hujus porro dementiæ meminit etiam Jer. cap. 7. 30. seqq. ubi Dominum introducitur

quæ

querentem, quod fecerint filii juda malum in oculis suis &c. & edificaverint excelsa Tophet, quod est in valle filii Hinnom ut comburerent (לשרף) filios & filias suas igni. Imo Ezech. 16. 20. longe majori vehementia querens super hac immanitate DEUS, urbem Hierosolymam hunc in modum alloquitur: *Tulisti in super filios tuos & filias tuas quos generasti mihi & immolasti sive mactasti* (id enim suadet vox hebraea h. l.) *illos, eis ad devorandum.* Ubi non absque singulari quadam emphasi, innocentes illos infantulos, qui citra omnem suam culpam, idolo Moloch sic offerebantur, vocat filios suos & *dedisti illos ut transire facerent illos eis.* Ad hæc non obscure mentem suam aperuit Simon de Muis (σ) citante Quenst (τ) nempe quod hîc simul cum hebraica voce לאכור ad devorandum & ונתשחטו immolasti sive mactasti conjungatur verbum העביר transire fecit, argumento esse non simplicem translationem vel hic vel alibi intelligendam, sed quæ interitum minitaretur & mortem acceleraret acceptandam.

§. III.

(σ) *com. in Plal. 106.* (τ) *Antiq. p. 598.*

§. III.

Si vero ad ritus utriusque formam
 & peragendi modum animos advorta-
 mus, vir ingenii & literarum gloria con-
 spicius, Moses Majmonides in subsidium
 nobis vocandus est, cujus sententiam,
 veluti è numero plurium, unam; heic
 „ adponere visum. Ita vero ille in Hilch.
 „ Avoda Sara (v) loquitur per interpre-
 „ tem Dionysium Vossium: Accenso igne
 „ magno, partem sui accipiebant seminis,
 „ quam deinde sacerdotibus, igni fervienti-
 „ bus tradebant. At sacerdotes ubi filium
 „ accepissent eum patri restituebant, quò
 „ ipse ex sententia sua eum per ignem
 „ traduceret. Igitur pater, filium per-
 „ missu sacerdotum, per ignem agebat.
 „ Pedibus autem jubebat transire, donec
 „ flammæ quicquid erat, emensus foret.
 Quod si tum pueri, quos per ignem sic
 raptabant, vel vivi evaderent vel acerbo
 funere mergerentur, nescio quid vel com-
 modi vel incommodi sibi exinde pollice-
 bantur durissimi parentes.

§. IV.

Ceremonias v. circa vivicombu-
 rium

(v) Cap. 6. §. 5.

rium descripturi, eadem etiam opera Molochi imaginem lustrabimus. Illam, ex commentario Bibliorum Mystico (Φ) citante Buxtorf: edocti sumus, statuam fuisse æneam intrinsecus excavatam, habentem faciem vituli, manus, expansas, instar hominis manus aperientis atque ab alio aliquid accepturi. Septem ipsi vel aræ ejus fuisse cellulas, quarum in primam ingrediebatur oblaturus columbam; ovem aut agnum secundam: arietem tertiam: vitulum quartam: juvenecum quintam: bovem sextam: filium denique aut filiam septimam, cujus parens Molochum deosculatus, juxta illud: *Sacrificatores hominum, vitulum osculabantur, Osee 13. 2.* filium ante eum collocabat. Quo facto, Molochum igne supposito fuisse succensum, donec canderet instar lucis, tuncque sacrificulos acceptum infantem, aut in cavitate Molochi inclusisse atque ita cremasse, aut ignitis ejus manibus indidisse, qui brachia per artificium contrahens, puerum amplectebatur & deinceps excussus, inter tympanorum strepitus & clangores, in ignem devolvebat. conf. Buxtorf. lex. (X)

S. V.

(Φ) in Jer. 7. fol. 16. (X) p. 3.

Post proceſſum utriusque luci expoſitum, tanti furoris fons primus, cujus infelici ſidere inundatum veluti rivis orbem conſtat, nunc obvenit ſcrutandus. Narrat ex Sanchuniatone antiquiſſimo rerum Phœnices ſcriptore Philo Byblius, morem fuiſſe gentibus illius tractus, ut cum maximæ calamitates publicæ metuerentur, populorum reges, filium quem diligerent maximè, morti darent ad placandam deorum iram. Neque vero communi morte, ſed ſolenni veterique ceremonia, hoc ſacrificium peractum. Ei mori obſequentem Regem Phœnicum (qui poſt mortem inter Deos relatus, & propter tyrannidem quam exercuerat aſtro cognomini, hominibus infeſto, conſecratus fuit) cum quondam hoſtium vicinorum armis opprimeretur, filium quem ex Anobreta ſuſceperat unicum, Regia indutum ſtola in aram impoſuiſſe, atque inibi ſacrificato publicum exitium domeſtico averſiſſe. Quo in loco Philonis legimus: χρόνος ὃν οἱ Φοίνικες ἱσχυρὰ προσηγορεύουσι. Ubi quosdam haud infimi ſubſelli homines invenies, qui pro Abrahamo Iſraël nominatum, & Iſaci immolati hiſto-

historiam cum quadam *παροξήλεια* indicari existimant. At credibilius mihi videtur, cum D. Johan Adam Osiandro, Grotio, & ~~νυν~~ *ἐν ἀγίοις* D. Calovio (X) exscriptorem Eusebii, qui Philonis verba recitat, errasse, quod, ubi *ἰλ* erat scriptum, putavit compendium esse pro *Israël*, quale sæpe in manuscriptis Græcorum Christianorum occurrit, Regi enim illi, in fidus illud altissimum, à suis, consecrato, nomen fuisse *ἰλ*, docet ille ipse Philo ex Sanchuniathone his verbis: *ἰλὸν τὸν καὶ χρόνον*; Phœnicæ enim id quod hebræi dicunt *יְהוָה*, pronunciabant *יְהוֹה*, quomodo & Ezech. 30. 11. & 32. 21. cujus Prophetæ multa ad syriacæ dialectum declinant. Jam verò quod Rex ille Patriam filio immolato maxime demeritus credebatur, ideo qui in simile periculum postmodum inciderent, eidem illi Regi inter DEOS, sub Astri illius nomine relato, suos liberos sacrificabant, atque ad averruncandum ejusmodi malum, per vivicomburium immolarunt, uti docet nos, ex eodem Sanchuniathone & ejus interprete, Prophyrius *ἐν ἀποχρῆσι* secundo,

D

his

(X) *com. Super Deut.*

„ his verbis: Phœnices in magnis cla-
 „ dibus vel bellorum, vel læstus, vel
 „ Pestilentia, publicis suffragiis ad id
 „ addictum Charissimorum quempiam.
 „ sacrificabant Saturno. Addit præterea
 Propyrius, talium victimarum plenam
 fuisse Sanchuniathonis historiam; cum
 enim Saturnus propriis filiis non peper-
 cit, extraneis utique non parcendo per-
 severabat, donec & filios suos, vel ob
 hoc ipsum, commedissem diceretur, virilia
 circumcidisse, & commilitones omnes ut
 idem præstarent adegisse. De Carthagi-
 nensibus refert Pescennius; festus apud
 Lactantium, (ψ) (quo nemo fallam religi-
 onem explosit melius, nemoque teste
 Hier. gentium ineptias extrivit sollicitius)
 „ Carthaginenses humanas hostias immo-
 „ lare solitos, & cum victi essent ab
 „ Agathocle Siculorum Rege; iratum si-
 „ bi DEUM putavisse, itaque ut eo dili-
 „ gentius piaculum solverent, ducentos
 „ nobilium filios immolasse. Ex quibus
 „ omnibus, pronum fuerit judicare,
 probabilius sentire eos, qui hanc περὶ
 αμμωνιῶν Ammonitarum, censent cum Cla-
 riss. Pheiffero (ω) ut quandam κεκορη-
 (ψ) *de fals. relig. p. 116.* Ais
 (ω) *Dub. vex. p. 932.*

λίαν προλατρείας *Chaldaeorum* & *Ἰνδρω-
ποιοῦσας* *Aegyptiorum* atque *Phoenicum*,
ad *Israëlitas* traductam esse, quam *Ἰνδοῦσας*
ab *Abrahamo* Gen. 22. tentatae, eandem
esse imitationem, quod *Buxt. Leusd.* &
aliis placet, Quantumvis *Israëlitas* post-
modum eò oculum reflexisse, quinimo
Sathanam, simiam *DEI*, apud *Gentiles* a-
gere voluisse, cum laudato modo *Pheif-
fero*, non abnuamus, licet ipsi de facto
Abrahæ nihil quicquam scirent.

S. VI.

Tandem loci ipsius considerationem
ubi peragi hæc sacra consueverant, com-
modè adgredimur, sanè incertus, quem for-
tuna offerret, ei nequaquam negotio inter-
vierat; namque quibusdam præ cæteris
adesse delectarique numina, ac magnitudi-
nem coelestium parum decere, promiscuis
usibus patentia, persuasio fuit gentium a-
nimis haud leviter inhærens. Hinc sacris,
certa secrete addixereque in perpetuum,
rebus, loca, quanquam diversi diversa;
quippe cum spectandam amœnitatem uno
diquaque conveniret, in delectu tamen
dissensus cepit, adeo ut hîc ad fontes, a-

libi super summa montium juga, illic denique in lucis & Vallibus sacrificandum decerneretur, quorum summè antiquam esse religionem, in notis ad R. Mosen Majmonidem, Dionys. Vossius affirmat. Hujus generis est etiam locus quem adamarunt Cultores Molochi, atque in sacris (a) designatur nomine Ge Hinnom, vallis Hinnom, seu ut hebraeus habet: גֵּי הִנּוֹם Vallis filiorum Hinnom, quæ in loco erat suburbano, ad plagam orientalem Hierosolymæ, sub montem puta, offensionis juxta Piscinam fullonis, ut tempe amœnissima, fontibus filoë ac interfluxu Torrentis Cidron irrigua, viridariis ac hortis consita, nemorosa ac delitiis plena. Conf. Adrichom. in Jerus. (b) In hac convalle erat locus quidam excelsus, qui vocabatur Tophet, atque in eo hæc sacra non sacra ab Israelitis peragebantur in honorem Molochi, tympanis interea & Choreis perstreptentibus sacrificulis, ne horribiles illæ lamentationes & puerorum gravissimi ejulatus à parentibus exaudirentur, vel quod id mali ominis haberetur, vel ut crederent animam à diis acceptam in quiete esse

(a) Jer. 6, 31. (b) Num. 186,

esse, vel denique ne parentum miseratio & sympathia, tam abominanda sacrificia in posterum averfaretur, ut mihi auctor est sæpius cum laude nuncupatus Pheiff. l. ante c. ubi simul ex Rabinis tradit תפן dictum esse à תפן tympanis, adeoque qua vim vocis nihil aliud significare quam tympanizationem, sc. ob rationem modo datam. Hinnom v., si Qvenstedio fides (c) nomen sustiner vel ex viro quodam cuius hæreditati olim cesserit, vel quod adstantes sacrificuli soterent dicere תהנה לך *utile, dulce, atque condimentum erit tibi*, vel quod verosimilius adeoque & probabilius, à rugitu seu puerorum, qui exurebantur, lamentis & ululatus; תנה enim à qvo תנה deducitur, latinis sonat gemit aut rugit, procul dubio ob horribiles illos, quos flamma Molochi expressit, cruciatus. Nempe hæc erat. funesta illa Idololatria, ob quam hanc vallem postmodum contaminavit & sanctissimo quodam zelo profanavit piissimus ille Josias (d) projiciendo illuc occisorum cadavera & omnis generis sordes, ut adeo ob miserandos infantum ejulatus, perpe-

tu-

(c) *Antiq.* (d) 2. Reg. 23. 10.

ruos, quibus alebantur ignes & sordidationem consecratam, nomen Gehennæ postmodum inferno dederit, desumpta sc. appellatione ex quacunque analogia infernalem & cruciatum in Gehinnom; Sub templo etenim secundo, ut, præeunte Quenstedio, hæc clariora faciam, cum evanuerant ea, quæ æternam inusserant huic loco ignominiam, remansit tamen tantum hujus rei sceditatis atque infamiae, ut etiamnum ad vivum repræsentet orcum, haud secus ac olim; Erat enim communis totius urbis sentina, quò confluit sordes omnis atque omnimoda spurcicies, erat commune totius civitatis sepulchretum, ubi nobilis pariter & ignobilis inferebatur, juxta dictum: *sepeliens in Tophet usque dum non sit amplius aliquis locus Jer. 6. 32.* Atque inibi quidem, ut loco quodam contemtissimo, erat denique **תֹּפֶת וְנֵחַ** sive ignis inextingvibilis, per quem comburebantur ossa, cadavera, sordes & intestina, ne Mephitis exhalantia urbem pestiferè exhaurirent.

S. VII.

Essent fateor & alia longe plurima circa supersticiosos hos actus evulganda, sed

sed quia dudum, opinione longius pro-
 vectum, iniquior rerum habitus & curta
 ingenii suppellex destituit, hic terminus.
 hic meta esto. Atque dum tam tristia
 atque calamitosa majorum etiam nostro-
 rum fata loquimur, dum quibus, errorum
 tenebris ac vitiorum voraginibus im-
 mersi fuerint, recordamur, nescientes
 quid DEO, quid proximo deberent, pau-
 lisper quæso subsistant mentes nostræ,
 mundanis hisce plus justo captæ, & sese
 ad gratiarum holocausta, divinæ bonitati
 & clementiæ solvenda componant, maxi-
 ma, quod dispulsis tristibus hisce genti-
 lismi & deinceps Papismi tenebris splen-
 didissimum Evangelicæ lucis jubar nobis
 gratiosè concesserit; discussâ crassissimâ
 illa errorum atque vanitatum nebula, sa-
 cratissimam verbi sui æterni facem ac-
 cenderit; Et juxta hoc in assiduas incum-
 bant preces, ut quo usque nobis, illis-
 que, qui nos in majoribus suis numeran-
 bunt, hic esse datur, conservetur,
 fons verbi limpidus & Evangelii
 jubar clarum.

SOLI DEO GLORIA.

Til sin Förtrögnaste Vän och Gynnare
 Herr A N D R E A S M U U R /
 Då Han sitt lärda Värck i Huset brachte.

J fierran hedenhöds / hwad offer solet er driifwit /
 Hwad dunckla rancet er sig i deras hiernwarf
 rymt /

Då de sin spåda barn (blott nämna det är grymt)
 Molochs glöddand' samu med glade hiertå gifwit.
 Det of med idog slit och wittert sinne wijsar (dagt
 Her M U U R i detta Värck / of framtees denna
 At iag wäl sjäa kan med allas wäl behag /
 Och sielfwa Momus måst det wackra arbet prijsa.
 E R: R E E E E.

Högtäbrade Herr M U U R

Jag har wäl alltid tänckt / och högeligen önskat
 En gång så lycklig bli / det iag min skyldighet /
 Bör måtte lägga ned / och med all tack samheet /
 Bewiisa Edert Namn hos mig i minne grönsta.
 Gör det i alltid sökt at främia wäl min lefnad /
 Gör det Ehr trohet lius / har framgent för mig lyst /
 Ehr godheet har mig så / å denna orten byst /
 At iag befunnit har hos Ehr min liussta trefnad.
 Men har doch kunnat ej mig af den lyckan sågna /
 At iag til denna stund betynga fått min plicht /
 Gör'n er så sinrikt Värck uthaf en sårdels wichte
 Bles bracht å bahn / då iag den hugnan mig tilägna
 Siet / och så sågna mig med flera Edre Wänner /
 Same önska Ehr den lön / som dygdern alltid kröner /
 Sit trogna sölie med: Ehr möda blifwe lönt /
 Med alt hwad Phoebus yldr / fördra sina swänner!
 S V E N O B R O D E E N.